

Content maps als innovatieve methode om vakkennis bij de leraar LO te verhogen

Rosalie Coolkens,
lector en onderzoeker
LO en Bewegingsrecreatie
aan PXL-Education

Philippe Vandersmissen,
lector en onderzoeker
LO en Bewegingsrecreatie
aan PXL-Education

In dit artikel wordt besproken hoe het gebruik van content mapping een meerwaarde kan betekenen in het kwaliteitsvol onderwijzen van een lesperiode LO. Een content map is een schematische weergave van leerstofopbouw in een bepaald bewegingsdomein (Ward et al., 2017). Op basis van groeiend onderzoek is gebleken dat het gebruik en de kennis van content maps bij leraren zorgt voor een hoger leereffect bij leerlingen doordat er een krachtigere leeromgeving wordt gerealiseerd (Iserbyt, Ward, & Li, 2017; Kim, 2016; Ward, Kim, Ko, & Li, 2015). Ondanks deze resultaten leert ervaring ons dat content maps zeer weinig worden gebruikt in het werkveld en lerarenopleidingen. Wegens de beperkte opleidingstijd en het veelvoud aan bewegingsdomeinen dat leraren LO dienen te onderwijzen, ervaren zij heel wat moeilijkheden bij het kwalitatief en progressief opbouwen van hun oefenstof (Herold & Waring, 2017). Heel vaak geven stagebegeleiders aan dat studenten LO niet voldoende beschikken over de juiste vakkennis om oefenstof stapsgewijs te onderwijzen. Net daarom wil de opleiding Lichamelijke Opvoeding van het departement Education, Hogeschool PXL het gebruik van digitale content maps in hun lerarenopleiding introduceren om zo de kloof te dichten tussen hetgeen leraren in hun curriculum aangeboden krijgen en wat ze nodig hebben voor de klas. De ontwikkelde tool met digitale content maps voor verschillende bewegingsdomeinen kan ook gebruikt worden door het werkveld via de website LiLO: leerlijnen in Lichamelijke Opvoeding (<https://lilo.pxl.be>).

Om een activiteit te onderwijzen, moet je de activiteit zelf goed kunnen uitvoeren. Onder dit motto leren studenten LO tijdens practica veelal hun eigen beheersing van de motorische vaardigheden te verbeteren. Bijvoorbeeld tijdens de practica voetbal leren studenten LO zelf beter (technisch en tactisch) voetballen. In het huidige

Het filmen van oefeningen in samenwerking met de leerlingen van IKSO Hoeseelt voor in de digitale content map van voetbal.

hoe ze balbezit kunnen houden (pas en dribbel) in een wisselende omgeving, daarna met het uitspelen van meerderheidssituatie, vervolgens het uitspelen van doelkansen door de juiste tactische keuzes te maken, breed in aanval en smal in verdediging, ... Leraar B heeft enkel kennis over de basistechnieken en hoe er 4 vs. 4 gespeeld moet worden. Leraar B zal minder aan oefeningen kunnen onderwijzen, minder kunnen differentiëren en bijgevolg een lager leerrendement halen. We kunnen uit onderzoek besluiten dat onze huidige manier van opleiden vraagt om een betere mix tussen de ontwikkeling van algemene en specifieke vakkennis tijdens de practica in lerarenopleidingen LO. Een mogelijke verklaring waarom specifieke vakkennis nog te weinig wordt onderwezen is dat onderzoek in dit domein nog vrij jong is en mogelijk nog niet is doorgesijpeld in de praktijk. Ook in het werkveld is het tekort aan specifieke vakkennis een gekend probleem. In 1995 werden voor het eerst eindtermen voor LO ingevoerd.

De eindtermen bepalen niet welke inhoud op welke manier onderwezen dienen te worden, wat de keuze en verantwoordelijkheid bij de school en leraren LO plaatst. Vaak wordt er vanuit een 'Sport voor Allen'-principe gekozen om leerlingen met veel bewegingsgebieden kortstondig in contact te laten komen. Het vlinderen van het ene bewegingsgebied naar het andere bewegingsgebied zorgt voor oppervlakkige leerervaringen (Iserbyt, Drijvers, Coolkens, & Madou (2017). Een mogelijke verklaring waarom leraren LO 'vlinderen' tussen bewegingsgebieden is het gebrek aan specifieke vakkennis waardoor leraren LO moeite hebben met het selecteren van inhoud die leerlingen boeien en progressie laten maken. Ook uit het werkveld wordt de moeilijkheid bij het opbouwen van inhoud erkend door leraren LO. Een mogelijke strategie om specifieke vakkennis een prominenter rol te geven binnen lerarenopleidingen, nascholingen en het werkveld is het gebruik van content maps (Ward, Lehwald, & Lee, 2015).

Content maps to the rescue

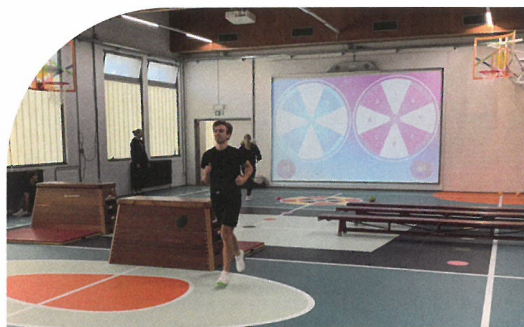
Een content map is een schematische weergave van leerstofopbouw in een bepaald bewegingsdomein (Ward, 2017) (zie figuur 2).

De visuele weergave van leerstofopbouw kan de leraar helpen in het selecteren van geschikte oefenstof wat een belangrijk onderdeel uitmaakt bij de ontwikkeling van specifieke vakkennis. De einddoelstelling die je wil bereiken op het einde van de lessenreeks staat centraal bovenaan in de content map. Zie figuur 2: In deze content map is gekozen om als eindvorm een 4 vs. 4 wedstrijdvorm te spelen in ruitopstelling. Er is gekozen voor een 4 vs. 4, omdat je dan alle technieken en vaardigheden kan inoefenen op een kleine ruimte, waarbij iedereen in het spel betrokken zal zijn. De vaardigheden, technieken en tactieken zoals dribbelen, passen of aanval en verdediging, die je kan onderwijzen om deze doelstelling te bereiken staan onderaan van links naar rechts. Verticaal staat een leerstofopbouw van eenvoudig naar complex per vaardigheid. Zie figuur 2: Om het dribbelen met overzicht over de omgeving aan te leren kan je starten met een dribbelvorm zonder enige druk om vervolgens hieraan tijdsdruk toe te voegen en te komen tot al dribbelend balbezit houden onder druk van een verdediger. De stippenlijn geeft een suggestie tot progressieve opbouw, maar is louter adviserend. Er bestaat geen perfecte of één juiste content map per bewegingsgebied. Een content map is een mogelijke manier om binnen een lesperiode stapsgewijs op te bouwen, maar is altijd afhankelijk van de context (leerlingen, materiaal, tijd, ...). Er bestaan dus meerdere kwaliteitsvolle content maps voor éénzelfde bewegingsgebied die een

VOETBAL met als einddoel: 4 vs. 4 in een ruitopstelling						
12	#24 4 vs. 3 of 4 op 1 doel met vrije flanken en omschakeling					Spelers sturen hun eigen ploeg aan i/f de opstelling in AV en VD i/f de temperatuur (#13-25)
11	#23 4 vs. 3 + 1 op 1 doel met omschakeling					
10	#22 4 vs. 2 + 2 op 1 doel met omschakeling					
9			#17 4 vs. 3 VD + 1 DM op 2 doelen in aanvalsgolven		Zonedekking in wedstrijd situatie (#22-25)	Spelers kunnen hun eigen contactovertredingen (blijken) (#10-17)
8			#16 4 vs. 2 VD + 2 DM op 3 doelen in aanvalsgolven			
7			#15 3 vs. 2 VD + 1 DM op 2 doelen in aanvalsgolven	#21 4 vs. 2 met omschakeling en dieptepas		
6		#12 2 vs. 2 met 2 kaatsers	#14 3 vs. 1 VD + 2 DM op 3 doelen in aanvalsgolven	#20 3 vs. 1 + 1 met tijdsdruk		Spelers kunnen hun eigen contactovertredingen (blijken) (#10-17)
5		#9 4 vs. 2 passing in wisselende omgeving met 2 VDs	#11 1 vs. 1 met 4 kaatsers	#13 3 vs. 1 VD + 1 DM op 2 doelen in aanvalsgolven		
4	#4 Dribbelen in wisselende omg. met actieve druk van VD	#8 4 vs. 2 passing in wisselende omgeving met 1 VD	#10 1 vs. 1 met 1N en 4 kaatsers		#19 3 vs. 1 met afwerken op klein doel	Passie VD (#8-12; #16; #21)
3	#3 Dribbelen in wisselende omg. met passieve druk van VD	#7 4 vs. 0 passing in wisselende omgeving met hindernissen			#18 2 vs. 1 zonder afwerken op doel	Dribbel VD (#3-4)
2	#2 Dribbelen in wisselende omgeving met tijdsdruk	#6 4 vs. 0 passing in wisselende omg. met tijdsdruk				Niet van toepassing (#1-2; #5-7)
1	#1 Dribbelen in wisselende omgeving zonder druk	#5 4 vs. 0 passing in wisselende omg. zonder druk				
INHOUD	DRIBBEL Techniek 1: De bal dribbelen/leiden aan de voet	PASSIE Techniek 2: De bal gericht passeren/vrijspelen binnenkant voet, buitenkant en voetbalken	ANVAL Techniek 3: Balbezit houden en aanpakbare opties	AFWERK Tactiek 2: Doelgevoerbij opties en de juiste tactische keuze bij doelposities	VERDEDIGING Tactiek 3: Doelverdedigen en doelposities	VERDEDIGING Tactiek 4: Balverdedigen en doelposities

Figuur 2: Voorbeeld van een mogelijke content map binnen het bewegingsgebied voetbal

Het onderwijzen van de content maps in de lerarenopleiding LO aan PXL Education.

andere opbouw prefereren, focussen op anderen klemtonen of een verschillende eindvorm.

Momenteel worden content maps voornamelijk gebruikt binnen wetenschappelijk onderzoek om de kennis over leerstofopbouw bij leraren te meten. Uit een navorming voor LO gaven lerarenopleiders aan nauwelijks kennis te hebben over het gebruik van content maps.

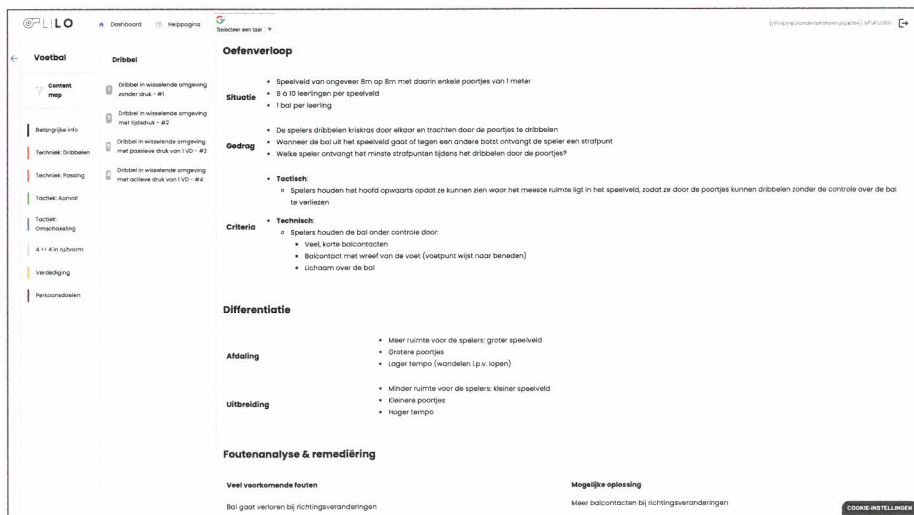
Op basis van onze ervaring zijn content maps voor LO nauwelijks voorhanden in Vlaanderen.

Nochtans zou het gebruik van deze tool zeer relevant zijn om de specifieke vakkennis van de leraar te verhogen wat gunstig is voor het leerrendement van leerlingen (Ward et al., 2015). Net daarom heeft de opleiding Lichamelijke Opvoeding van het departement Education, Hogeschool PXL digitale content maps voor

verschillende bewegingsgebieden ontwikkeld in samenwerking met het Virga Jesse College en IKSO Hoeselt. Deze content maps worden in de lerarenopleiding en het werkveld geïmplementeerd aan de hand van lessen en workshops. Deze content maps zijn voor iedereen uit het werkveld toegankelijk via volgende website: <https://lilo.pxl.be>

LILO let's go!

De website LiLO staat voor Leerlijnen in Lichamelijke Opvoeding. Dit is een website voor iedereen die verschillende bewegingsgebieden kwaliteitsvol wil onderwijzen met een schematische weergave van hoe je oefenstof stap voor stap kan opbouwen. LiLO is zo opgebouwd dat een leraar LO op een zo efficiënt mogelijke manier leerlijnen kan raadplegen van verschillende bewegingsgebieden. Het doel hiervan is dat leraren zich meer kunnen verdiepen in de specifieke vakkennis van de sport en hierbij het bewegingsgebied leren onderwijzen met een focus op competente deelname en spelvreugde bij leerlingen. Om toegang te krijgen tot LiLO dien je in te loggen met je e-mailadres en het wachtwoord "LiLOPXL". Na het inloggen kan je een keuze maken uit verschillende bewegingsgebieden. LiLO is een dynamische database en wordt aangevuld met verschillende bewegingsgebieden. Momenteel zijn de sporten parkour, voetbal en badminton operationeel. In de nabije toekomst zal zwemmen, gymnastiek en basketbal worden aangevuld. ■

Lichamelijke Opvoeding

Nummer 2 | JAARGANG 2023

HET MAGAZINE VAN DE BOND VOOR LICHAAMELIJKE OPVOEDING

AFLEVERING 278 - ERKENNINGNUMMER: P409677 - AFGIFTEKANTOOR GENT X - BVLO - PIJPHOEKSTRAAT 2 - 9041 GENT

Content maps als innovatieve methode om vakkennis te verhogen

Het grootcampusverhaal van GO! leper in de kijker

